

ГОД. XXIII.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 47.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Извлаки за време бављења новоришиће друштине у Н. Саду свака о даву сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

МНОГО ВИКЕ НИ ОКО ШТА.

Од В. Шекспира.

Безимени преводилац ове многохваљене, и са пуним разлогом хваљене шаљиве игре Шекспирове, очевидно је млад човек, управо младић, почетник; веома даровит младић, почетник спреман да почне и мучније работе, а у напону младости велики прегалаш, те не зазире ни од какве сметње. То му се види и по избору и по самоме послу. Дакако да избијају и мане и слабости његова млада века. Сувише је нагао, сувише је журајив, па бива и брзоплет.

Најбоље да узмемо овај, по свој прилици, први његов посао преда се, да га промотримо на прескок, па да видимо у посебних места, да ли нам што ваља похвалити или покудити.

Чин I, појава I.

Гласник. Чини ми се да мој син њор није добро записан код вас.

У оригиналу стоји: the gentleman, господин. Дакле ни мој, ни син љор, него само господин. Јер кад каже „мој синор“, то као да хоће да се шали, а то гласнику у овакој прилици не долинкује нити је Шекспир то имао на уму.

Тако је то кад ко тражи преко хлеба погаче.

Исто тако мало пре:

Беатрича: Кажи ми, колико је људи потукао. Или само: колико их је свега смлавио? — У оригиналу је на оба места: killed, убио. Има и енглески језик пуно речи за убити, можда колико и наш, па ипак само killed. Ми бисмо били задовољни, да је превод као оригинал, не мора бити кићенији.

На истој страни:

Беатрича — од пет досетака његових. — Ориг: five wits. Овде wits не значи досетке, него чула, sensus, Sinne. — У немачком преводу Ph. Kaufmanna: — von seinen fünf Sinnen. У лондонском издању од Чарлса Најта (Charles Knight) има белешка: Five wits. Shakspere here uses the term wits in the sense of intellectual powers. Johnson says, „The wits seem to have been reckoned five, by analogy to the five senses, or the five inlets of ideas“.

„Петао ветерник“ не чини ми се згодно за „turncoat“. Управо не знам шта ће рећи. Turncoat овде значи превртњивач, управо пребег, добегалац или, како је „учтивост“ женскога рода, добеглица.

Опасан је руска реч, српски се рече језив, особито у овом случају.

Бенед. — под каки (sic) кључ да човек метне, па да удеси песму.

Кључ (кеј) сувише је веран превод, српски би се рекло овде глас.

Бенед. Што ме је жена заметнула, (conceived), хвала јој.

Заметнути не значи то што и зачети, и ако је заметак embryo. Вук, истина, вели, да саме животиње зачињу (von der Kuh, Stute, dem Schafe), али нема другог транситивнога глагола за то у његову речнику, осим лепога јужнога понижети. Но како било да било, тек жена никако не заметне кад затрудни, већ ако се не узме да је што стекла.

— духа на повлачење, место: на узмицање или: на узмај, то је врло обична погрешка у садањих писаца.

— дрљара, brothel-house. Сувише „брлуцашки“. Доста је сводиште.

— да временом и дивљи бик мора да понесе јарам“. То би требало да је стих, познати цитат из Кидове „Шпањолске трагедије“.

„Земљотрес“. Ковати речи за ствар, за коју народ већ има своју реч, велика је погрешка. Али натезати са кованицама где народ има три речи, то се не може опростити. У народу се сада каже потрес или трешња, а још је снажнија стара реч трус.

Долазе први стихови:

Клавд. Твоја ми сад нек милост помогне,
Д. Педро. Љубав је моја твоја; реци ми

Како, а ја ћу израдити лако

И рад најтежи, добру твојем рад.

Како вам се свиди други стих у Дон Педрову говору: Како, а ја ћу израдити лако? Слично, је ли? Па је ли чудо што преводилац није могао одолети сврабу да га и напише. Што је сасвим неправилан и што у оригиналу нема те „измотације“, зато му није бриге. Младост: заиграва се као ждребе по ледини. Лепо га је тако видети, ал' га нећемо пустити по садовима и лехама. Ипак му то нећемо уписати у велики грех, у толико мање, што се тај несталшук никад више не враћа. Чисто гледате, како млади мозак зре под сунцем ума Шекспирова.

Клавдије: о кнезе,

Кад пођосмо на војну — —

У оригиналу: When you went onward

— дакле: Кад пођосте.

Но кад се узме на ум, да је и Клавдије био у том рату, погрешка је мала, али значајна: Брзоплет.

Даље:

Сад дома опет, мисли убојнич
Празно је место; у њихову клет
Гомилом нагле чисте слатке жеље
Све казујућ' ми: лепа ли је Хера
И да је љубих пре нег' у рат пођох.

Ја не иштем да сватко преводи Шекспира у чистом јамбијском петеростиху као ја, и ако ја имам јаке разлоге за свој начин, а те је разлоге потврдила до сад и српска позорница, где су год глумци умели разго-

ветно и отржито те јамбе декламовати. Ипак не иштем то од свакога, у толико мање, што и сам Шекспир меша чисти петеростих са катаlekтичним шестерцем. Само то не сме никад бити по невољи. Особито се не смеју нанизати неколико кусих шестераца узастопце при крају какова говора, јер оставља у слушаоца утисак трохејски, као што је у овом случају.

Још морам напоменути, да се јамбијски стих не би никад смело започети речима као што је љубав или празно. А у неколицини споменутих стихова имају два такова.

Клаудијо (боље него иначе Клавдијо):

Ал' пусти радост нек ме препадне —
и т. д.

Сасвим наопако. У енглеском:

But lest my liking might too
sudden seem.

Немачки превод:

Nur, dasz zu schnell nicht meine
· Neigung schien,

Значи:

Ал' да се не би моје миловање учинило
одвећ напрасно,

Дон Педро:

Нашт' прелаз шири него што је река —
енглески:

What need the bridge much broader
than the flood?

Bridge је мост, и немачки превод има Brücke.

Српска реч мост је само да би овде била боља и једина реч за енглеско bridge, него је још одвише згоднија за јамбијски стих.

Брзоплет!

Одмах за тим:

Неизбег је најбољи потписник.
енглески:

The fairest grant is the necessity;

Значи:

Најбољи је јемац невоља, потреба.

Није сваки „неизбег“ невоља, а још мање је сваки „потписник“ јемац.

Појава II.

Леонато. — — —, ако предсказање ово буде истинито.

енглески:

if per adventure this be true.

а то ће рећи:

ако то случајно буде истина,

немачки превод:

wenn es ja wahr sein sollte.

Ту дакле нема никакова предсказивања.

Даље:

Ти, драги брацо, постарај се да добрим сејеш семењем у овом времену бременом.

енглески:

have a care this busy time,
побрини се, т. ј. буди ми на руци, на помоћи, у време ове налоге.

Дакле опет „измотација“.

Чин II.

Појава I.

Беатрича. О је!

енглески:

Yes, faith.

Да, виста, или, да, вере ми.

„О је“ иначе је немачки узвик, ал' не на овоме месту. Немачки превод има: Nun freilich.

Па од куд му: „О је“?

Но све је то још цвеће и ковиље према овом врхунцу сметености:

Беатрича (у разговору са прерушеним Бенедиктом.)

— — — Знам да је сад код галија, ала да хоће нешто и мене заквачити?

енглески:

I am sure he is in the fleet; I would he had boarded me.

Немачки:

— — — Ich weisz gewisz, er kreuzt hier; ich wollte, er hätte bei mir angelegt.

Значи:

— — — Знам јамачно да он овуда плови (т. ј. да је и он овде); мило би ми било да је пристао уз мене.

То је грђе него брзоплет.

„Е па дотле, а куда ћу више“.

Признајем да у целоме послу нема више тако сметене погрешке као што је та. Само морам напоменути, да у стиховима често испремеће речи против духа српскога језика, што нити мора нити сме бити. Н. пр.

Хера (II. чин, појава: I.)

Ја знам да он је све заслужио,
Што човеку се мож' даровати.

Кад би се то допустило, не би се могло замерити ни пок. Шеноји, ни Харамбашићу, што у томе још даље теражу, те, на прилику, вели Хамлет у Харамбашића:

Ја чуо сам...

Али, шта мислите, у коме је крају овога превода понажкрупнија, или бар најнеопростивија погрешка? Нећете ми веровати на прву реч, ал' ево кунем вам се: та је погрешка одмах у почетку, под написом Лица. Па, као што великим погрешкама и доликује, она на томе месту није сама, него је прати пратњица ситнијих дворана.

— У самоме списку, у препису лица, па већ толико и толиких погрешака? то не може бити!

— Не само да може бити и да је виста тако, него је то мени већ други такови случај од како ме осуђују да опењујем омладинске преводе Шекспирових глума.

Први пут је то било пре неких двадесет година, кад ме замоли уредник „Српске Зоре“ у Бечу да оценим превод „Хамлета“ од некога Станишића, иначе даровитог почетника, родом Новосађанина. То је била штампана књига, у којој „Хамлет“ зове краља, својим „ујаком“, а број му је очин брат. Према томе је у списку лица Хамлет био краљев „нећак“.

Како у нашега света, па и у интелигенције, особито у ње, изумире свест о језику, види се и по томе, што се н. пр. у Загребу, где се напади језик сад више и помњавије негује него и где иначе и, ако тако потраје, писаће се у Загребу чистије и лепше српски него у Београду, да и не спомињемо Новога Сада, — у том се Загребу већ неку десетину година приказује Хамлет у Харамбашићеву преводу,

где краљ вел, како је скоро венчао засе своју досадашњу „сваст“. И то ником не смета!

У нашега младог преводиоца није баш тако дебела погрешка, није јој узрок неразумевање ствари, бркање у склопу и међусобици лица, него је више непомња, недовољно знање српскога језика. Њему је Дон-Жуан, Дон-Педров брат, копиљанић.

Те речи нема у Вукову речнику, али, и кад би је било, не би могла то значити што је преводилац хтео рећи. У оригиналу има: *bastard brother*, у немачком преводу: *sein unehelicher Bruder*, а то ће рећи брат копилан или копиљан, а не копиљанић. Јер да је „копиљанић“, био би његов и Дон Педров отац, кнез и господар арагонски, копилан.“

Друге су ситније погрешке међу лицима ове: *Sexton* није „гробар“, него црквењак.

Имена смешних и нагрдних лица, као што су *Dogberry* и *Verges* ваљало је посрбити, јер су управо погрдни надимци, те их и Немци преводе: *Holzapfel*, *Schlehwine*.

Према свему реченом предлажем, да се рукопис писцу врати. Ако има стрпљења да свој посао прегледа и да га поправи и дотера према мојим напоменама — а и сам ће јамачно опазити многе раУе и несклапине —, биће му од велике користи за други пут, а штета би било да иначе тако даровит младић изгуби вољу на књижевни посао.

У Новом Саду, у очи Митрова дне.

Др. Л. Костић.

ИСТОРИЈА.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Српска народна позоришна дружина у В. Кикинд.) Српска народна позоришна дружина завршила је рад свој у Молу 15. октобра о. г. и одмах други отишла је у В. Кикинд. Честити, родољубиви Кикинђани, као и до сад тако и сад, послали су у Мол четрдесет кола, па су бесплатно преселили целу дружину с гардеробом заједно. Тим начином заштедили су позоришту сеобне трошкове, који би изнели од 250 до 300 фор. а. вр. Бадава, наши Кикинђани, што се правог родољубља српског тиче, били су и остављени и поносити у Српству. И претплата на 12 позоришних представа испала је јајно: износи до 1600 фор. а. вр. Представе се дају на новој позорници, која је саграђена до велике лепе дворане у велелепној згради српске православне црквене општине. Прва представа била је 18. октобра, а од тога дана до 30. октобра приказани су ови комади: „Слободарка“, „Карлова тетка“, „Роман сиромашног младића“, „Бидо“, „Риђокоса“, „Завет“, „Брђуша“, „Хамлет.“

КР. СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У БЕОГРАДУ.

(Репертоар у месецу октобру.) У кр. српском народном позоришту у Београду било је у месецу октобру о. г. свега 23. представе, и то: 19 вечерњих, а 4 дневне представе. За то време приказани су ови комади: „Федора“, „Ханела“ (први пут), „Лионски улак“, (дневна) „Ханела“ (по други пут), „Црни доктор“, „Мајка“, „Живот за динар“, „Цезаров тестаменат“, (дневна) „Париски кочијаш“, „Породица Бенојатонова“

„Ђаволови записи“, „Севиљски берберин“, „Звонар богородичине цркве“, „Риђокоса“ (дневна), „Оацбина“, „Драги ујак“, „Данишеви“, „Вазантазена“ (први пут), „Париски кочијаш“ (дневна), „Вазантазена“ (по други пут), „Вазантазена“ (по трећи пут), „Отело“, „Максим Црнојевић“ Новитета била су два: „Ханела“, од Герхарта Хауптмана, и „Вазантазена“, од краља Судрака, по староиндиском израдио Емил Пол. „Ханела“ у лепом преводу Саве Петровића давала се и код нас и допала се. У Београду као да није имала већега успеха. „Вазантазена“ давана је пре једно четири године у Загребу и допала се и у Београду као да је била исте среће.

ПОЗОРИШТЕ.

(Путничко позоришно друштво „Гусле“.) Путничко позоришно друштво, које носи име „Гусле“, а налази се под управом Петра Крстоношића, који је написао позоришну игру „Крајишкињу“, даје сад представе у Горњем Милановцу, у Србији. То позоришно друштво има доста добрих чланова, а и лепу историјску српску и шпанску гардеробу. До сад су приказани у Милановцу ови комади: „Балканска царица“, „Девојачка клетва“, „Хајдук Вељко“, „Бурађ Бранковић“, „Вај на Косову“, „Ивкова слава“, „Чикава кућа“, „Дупла шуница“, „Крајишкиња“, „Зец“, „Богат мајдан“, „Грчко-турски рат“, „Флорентијски шешир“, „Женидба пробе ради“. Последњи комад прерадио је вешто за нашу позорницу по мађарском оригиналу сам управитељ позоришне дружине „Гусле.“